

Робоча програма дисципліни «Теорія інформації та кодування»

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 123 · КОМП'ЮТЕРНА ІНЖЕНЕРІЯ

БАКАЛАВР

90

Годин

Загальний обсяг дисципліни

3

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

3

Модулі

Змістовних блоки курсу

Загальна інформація про дисципліну

Ідентифікація

Назва: Теорія інформації та кодування

Спеціальність: 123 Комп'ютерна інженерія

Ступінь: Бакалавр

Обсяг: 90 годин / 3 кредити ЄКТС

Модулів: 3 змістовних блоки

Лекції: 15 год. | **Лабораторні:** 15 год.

Практичні: 15 год. | **СРС:** 45 год.

Призначення дисципліни

Дисципліна «Теорія інформації та кодування» формує у студентів системне розуміння математичних основ теорії інформації, методів ефективного та завадостійкого кодування, а також принципів стиснення та захисту даних. Курс охоплює ключові концепції міри інформації, ентропії, каналів зв'язку та алгоритмів кодування.

Дисципліна є обов'язковою для підготовки бакалаврів зі спеціальності «Комп'ютерна інженерія» та забезпечує формування фахових компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою, необхідних для розробки надійних цифрових систем.

Загальні компетентності

Математичне мислення

Здатність до застосування математичного апарату теорії ймовірностей та математичної статистики для аналізу інформаційних процесів, обчислення ентропії та характеристик каналів зв'язку.

Комунікація

Здатність до усної та письмової комунікації: чітко пояснювати принципи кодування та передачі інформації, аргументовано захищати лабораторні роботи, оформлювати звіти та аналітичні записки.

Самоорганізація

Уміння самостійно навчатися, планувати роботу та організовувати виконання індивідуальних завдань у визначені строки, зокрема під час підготовки розрахункових робіт і дослідницьких проектів з кодування.

Командна робота

Відповідальність, ініціативність та готовність працювати в команді під час виконання лабораторних робіт, аналізу алгоритмів кодування та спільного вирішення інженерних задач.

Студент повинен вміти: аналізувати інформаційні та статистичні дані; виділяти головне та узагальнювати результати досліджень; планувати власну діяльність і дотримуватися дедлайнів; коректно спілкуватися з викладачами та одногрупниками; брати участь у командній роботі та розподіляти обов'язки.

Фахові компетентності

Теорія інформації

Розуміння сутності та закономірностей теорії інформації: міра Шеннона, ентропія дискретних і неперервних джерел, взаємна інформація, пропускна здатність каналу зв'язку. Знання теорем кодування Шеннона та їх практичного застосування.

Ефективне кодування

Здатність проектувати та аналізувати методи ефективного (економного) кодування: коди Хаффмана, Шеннона-Фано, арифметичне кодування, алгоритми стиснення даних без втрат (LZ77, LZ78, LZW) та з втратами.

Завадостійке кодування

Знання принципів завадостійкого кодування: лінійні блокові коди, код Хемінга, циклічні коди, коди БЧХ, коди Ріда-Соломона. Розуміння методів виявлення та виправлення помилок у каналах зв'язку.

Практичне програмування

Орієнтування у програмних засобах реалізації алгоритмів кодування та декодування; використання наукових та інформаційних ресурсів для розробки й тестування кодеків і систем захисту від помилок.

Результати навчання

01

Пояснення базових понять

Пояснювати сутність ключових понять і явищ: інформація, ентропія, надмірність, пропускна здатність каналу, ефективне кодування, завадостійкість, коригуючий код, стиснення даних.

03

Розробка та реалізація алгоритмів

Розробляти та програмно реалізовувати алгоритми кодування і декодування, виконувати моделювання каналів зв'язку з завадами та оцінювати ефективність застосованих методів захисту інформації.

02

Аналіз методів кодування

Аналізувати та порівнювати методи ефективного і завадостійкого кодування, застосовувати алгоритми побудови кодів, обчислювати характеристики якості коригуючих кодів і визначати оптимальні рішення.

04

Використання наукових джерел

Орієнтуватися у науковій та навчально-методичній базі з теорії інформації та кодування; використовувати наукові й інформаційні ресурси для підготовки обґрунтованих технічних рішень і звітів.

Математичні основи теорії інформації

1

Тема 1.1

Основні поняття теорії інформації. Міра Шеннона. Ентропія дискретних джерел.

2

Тема 1.2

Джерела інформації та канали зв'язку. Пропускна здатність. Теореми Шеннона.

3

Тема 1.3

Ентропія неперервних джерел. Диференціальна ентропія. Взаємна інформація.

4

Тема 1.4

Моделі каналів зв'язку. Двійковий симетричний канал. Канал з гаусівським шумом.

Основні поняття теорії інформації. Ентропія

Лекційний матеріал (2 год.)

Лекція 1: Предмет і завдання теорії інформації. Поняття інформації та повідомлення. Кількісна міра інформації за Шенноном. Ентропія дискретного джерела: визначення, властивості, максимальна та мінімальна ентропія. Умовна ентропія та взаємна інформація.

Застосування ентропії: надмірність повідомлень, середня довжина коду, нижня межа Шеннона. Зв'язок між ентропією та стисненням даних. Огляд розвитку теорії інформації від К. Шеннона до сучасних застосувань.

Ключові питання лекції

- Поняття інформації та її кількісна міра за Шенноном
- Ентропія як міра невизначеності дискретного джерела
- Властивості ентропії та її максимум для рівноймовірних символів
- Умовна ентропія та взаємна інформація між джерелом і приймачем
- Зв'язок ентропії з надмірністю та стисненням даних

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 1. Обчислення ентропії дискретного джерела для різних розподілів ймовірностей символів. Порівняння ентропії рівномірного та нерівномірного розподілів.

Завдання 2. Розрахунок умовної ентропії та взаємної інформації для заданого каналу зв'язку. Визначення надмірності повідомлень.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Лабораторна робота (1 год.)

Лаб. 1: Програмна реалізація обчислення ентропії дискретного джерела. Побудова гістограм розподілу ймовірностей символів. Дослідження залежності ентропії від параметрів джерела.

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Прокопишин І. А. та ін. «Основи теорії інформації та кодування» — розділ «Основні поняття» (ЛНУ, 2023)
- Підготовка розрахункового завдання: обчислення ентропії та взаємної інформації для реального джерела даних
- Складання конспекту: «Міра Шеннона та її застосування в сучасних системах зв'язку»

Очікуваний результат: студент вміє обчислювати ентропію дискретного джерела, визначати взаємну інформацію та надмірність повідомлень.

Канали зв'язку та теореми кодування Шеннона

1

Джерело інформації

Модель дискретного / неперервного джерела.
Статистичні характеристики.

2

Кодер

Перетворення символів джерела у кодові слова.
Ефективне або завадостійке кодування.

3

Канал зв'язку

Модель каналу з завадами. Матриця переходів.
Пропускна здатність.

4

Приймач

Декодування. Виявлення та виправлення помилок.
Критерії якості.

Лекційний матеріал (2 год.)

Загальна схема передавання інформації. Класифікація каналів зв'язку: дискретні, неперервні, з пам'яттю та без пам'яті. Матриця переходів каналу. Пропускна здатність дискретного каналу. Теорема Шеннона про кодування без завад (перша теорема). Теорема Шеннона про кодування з завадами (друга теорема). Межа Шеннона–Гартлі.

Практика (1 год.) та Лабораторна (1 год.) і СРС (8 год.)

Практика: Обчислення пропускної здатності двійкового симетричного каналу; аналіз матриці переходів і умовної ентропії; розв'язання задач на застосування теорем Шеннона.

Лаб. 2: Моделювання двійкового симетричного каналу. Дослідження залежності пропускної здатності від ймовірності помилки.

СРС: Опрацювання: Майданюк В. П., Романюк О. Н., Тужанський С. Є. «Основи теорії інформації та кодування» (ВНТУ, 2022) — розділ «Канали зв'язку»; підготовка звіту з розрахунку пропускної здатності каналу.

Неперервні джерела та моделі каналів зв'язку

Тема 1.3 — Неперервні джерела (Лекція 3, 2 год.)

Диференціальна ентропія неперервних джерел. Ентропія гаусівського та рівномірного розподілів. Ентропія сигналів з обмеженим спектром. Квантування та дискретизація: теорема Котельникова-Найквіста. Вплив квантування на ентропію. Рейт-дисторсія: мінімальна кількість біт для заданої якості відтворення.

Практика (1 год.): Обчислення диференціальної ентропії для різних розподілів; порівняння ентропії дискретних і неперервних джерел; задачі на теорему Котельникова.

Лаб. 3 (1 год.): Дослідження ентропії реальних сигналів (звуковий, відео). Вплив частоти дискретизації і розрядності на якість відтворення.

СРС (7 год.): Опрацювання: Прокопишин І. А. та ін. «Основи теорії інформації та кодування» (ЛНУ, 2023) — розділ «Неперервні джерела»; підготовка аналітичної записки «Дискретизація і квантування в цифрових системах».

Тема 1.4 — Моделі каналів зв'язку (Лекція 4, 2 год.)

Двійковий симетричний канал (BSC): параметри, пропускна здатність. Двійковий стираючий канал (BEC). Канал з адитивним гаусівським білим шумом (AWGN): формула Шеннона-Гартлі. Гауссівський канал: межа Шеннона у просторі сигналів. Канали з пам'яттю та канали завмирань. Множинний доступ та MIMO-системи: огляд інформаційних меж.

Практика (1 год.): Порівняльний аналіз моделей каналів зв'язку; розрахунок пропускної здатності AWGN-каналу; задачі на межу Шеннона.

Лаб. 4 (1 год.): Моделювання каналу AWGN. Побудова кривої BER vs. SNR. Дослідження впливу шуму на якість передачі.

СРС (7 год.): Опрацювання: Гайдур Г. І., Бондаренко З. З. «Теорія інформації та кодування» (ДУІКТ, 2024) — розділ «Канали зв'язку»; підготовка реферату «AWGN-канал та межа Шеннона у сучасних системах зв'язку».

Методи ефективного кодування та стиснення даних

Тема 2.1

Основи ефективного кодування. Нерівність Крафта. Коди Хаффмана та Шеннона-Фано.

Тема 2.2

Арифметичне кодування. Адаптивні алгоритми. Контекстне моделювання (PPM, CTW).

Тема 2.3

Словникові алгоритми стиснення: LZ77, LZ78, LZW, DEFLATE. Стиснення без втрат.

Тема 2.4

Стиснення із втратами: перетворення (DCT, вейвлети), JPEG, MPEG, MP3. Рейт-дисторсія.

Ефективне кодування: коди Хаффмана та Шеннона-Фано

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття ефективного (економного) кодування. Нерівність Крафта та її значення. Нижня межа Шеннона для середньої довжини коду. Алгоритм Шеннона-Фано: побудова, переваги та недоліки. Алгоритм Хаффмана: оптимальність, побудова дерева кодування, доведення оптимальності. Канонічний код Хаффмана. Адаптивний алгоритм Хаффмана (FGK, Vitter).

Ключові питання

- Нерівність Крафта та умови існування префіксних кодів
- Алгоритм побудови коду Шеннона-Фано
- Алгоритм Хаффмана та доведення його оптимальності
- Порівняння ефективності кодів Хаффмана та Шеннона-Фано
- Адаптивний алгоритм Хаффмана для потокових даних

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 1. Побудова кодів Шеннона-Фано та Хаффмана для заданого алфавіту з нерівномірним розподілом. Порівняння середньої довжини коду та ентропії.

Завдання 2. Кейс: аналіз ефективності кодування реального текстового файлу. Обчислення коефіцієнта стиснення.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Лабораторна робота (1 год.)

Лаб. 5: Програмна реалізація алгоритму Хаффмана. Кодування та декодування текстових файлів. Вимірювання коефіцієнта стиснення для різних типів даних.

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Івашко А. В., Крилова В. А. «Теорія інформації та кодування в прикладах і задачах» (НТУ «ХПІ», 2022) — розділ «Ефективне кодування»
- Підготовка звіту: «Порівняльний аналіз алгоритмів Шеннона-Фано та Хаффмана»
- Дослідження адаптивного алгоритму Хаффмана та його реалізацій

Очікуваний результат: студент вміє будувати оптимальні коди Хаффмана та Шеннона-Фано, обчислювати середню довжину коду і коефіцієнт стиснення.

Арифметичне кодування та контекстні методи

Лекційний матеріал (2 год.)

Принцип арифметичного кодування: дробове представлення, інтервальний алгоритм. Порівняння з кодами Хаффмана: наближення до ентропії. Проблема точності та реалізація з цілою арифметикою. Адаптивне арифметичне кодування. Контекстне моделювання: метод PPM (Prediction by Partial Matching), CTW (Context Tree Weighting). Трансформація Барроуза-Уілера (BWT) та алгоритм bzip2.

Практика (1 год.) та Лаб. (1 год.) і СРС (7 год.)

Практика: Виконання арифметичного кодування вручну для малого алфавіту; порівняння з кодом Хаффмана; аналіз алгоритму PPM.

Лаб. 6: Реалізація арифметичного кодування. Дослідження коефіцієнта стиснення для різних типів даних порівняно з кодом Хаффмана.

СРС: Опрацювання: Гайдур Г. І., Бондаренко З. З. «Теорія інформації та кодування» (ДУІКТ, 2024) — розділ «Арифметичне кодування»; підготовка аналітичної записки «Арифметичне кодування vs. Хаффман: де застосовується кожний метод».

Словникові алгоритми та стиснення із втратами

Тема 2.3 — Словникові алгоритми (Лекція 7, 2 год.)

Клас словникових алгоритмів стиснення. Алгоритм LZ77: ковзне вікно, пошук збігів, кодування трійками. LZ78 та LZW: динамічний словник, застосування у форматах GIF та TIFF. Алгоритм DEFLATE (LZ77 + Хаффман): використання у ZIP, PNG, gzip. Run-Length Encoding (RLE): простота та ефективність для однотипних даних. Порівняльна характеристика алгоритмів за швидкістю та ступенем стиснення.

Практика (1 год.): Ручне виконання алгоритму LZ77 для тестового рядка; аналіз словника LZW; порівняння коефіцієнтів стиснення різних алгоритмів.

Лаб. 7 (1 год.): Реалізація та порівняння алгоритмів RLE, LZ77, LZW. Тестування на різних типах даних (текст, зображення, бінарні файли).

СРС (7 год.): Опрацювання: Майданюк В. П. та ін. «Основи теорії інформації та кодування» (ВНТУ, 2022) — розділ «Стиснення без втрат»; підготовка звіту «Застосування словникових алгоритмів у форматах PNG, ZIP, gzip».

Тема 2.4 — Стиснення із втратами (Лекція 8, 2 год.)

Теорія рейт-дисторсії: компроміс між якістю та ступенем стиснення. Дискретне косинусне перетворення (DCT): блокова обробка зображень. Формат JPEG: квантування коефіцієнтів DCT, зигзаг-сканування, кодування Хаффманом. Вейвлет-перетворення: JPEG 2000. Стиснення звуку: MP3, AAC — психоакустична модель. Стиснення відео: MPEG-4, H.264, H.265 — міжкадрове кодування, вектори руху.

Практика (1 год.): Аналіз залежності якості зображення від коефіцієнта стиснення JPEG; порівняння DCT та вейвлет-перетворення; кейс «Вибір кодека для відеостримінгу».

Лаб. 8 (1 год.): Дослідження JPEG-стиснення: вплив якісного параметра на PSNR та розмір файлу. Реалізація спрощеного DCT-кодування зображення.

СРС (7 год.): Опрацювання: Прокопишин І. А. та ін. «Основи теорії інформації та кодування» (ЛНУ, 2023) — розділ «Кодування графічних зображень, звуку та відео»; підготовка аналітичної записки «Сучасні відеокодеки: H.264 vs. H.265 — порівняльний аналіз».

Завадостійке кодування та захист інформації від помилок

Тема 3.1

Основи завадостійкого кодування. Коди з виявленням помилок: парність, CRC, контрольна сума.

Тема 3.2

Лінійні блокові коди. Код Хемінга. Ідеальні та досконалі коди. Кордон Хемінга.

Тема 3.3

Циклічні коди та коди БЧХ. Побудова, кодування та декодування. Синдромне декодування.

Тема 3.4

Коди Ріда-Соломона. Згорткові коди та декодування Вітербі. Сучасні коди: Turbo, LDPC.

Основи завадостійкого кодування. Виявлення помилок

Лекційний матеріал (2 год.)

Поняття завадостійкого кодування: надмірність як засіб захисту від помилок. Характеристики корегуючого коду: кодова відстань Хемінга, кратність виявлення та виправлення помилок. Прості коди виявлення помилок: код парності, подвійна парність, контрольна сума. Циклічний надлишковий код (CRC): поліноміальна арифметика, стандарти CRC-16, CRC-32. Хеш-функції та коди автентифікації (MAC).

Ключові питання

- Поняття кодової відстані Хемінга та її зв'язок з виявленням і виправленням помилок
- Код парності: принцип роботи, обмеження
- CRC: поліноміальна арифметика над $GF(2)$, стандарти
- Застосування CRC у протоколах Ethernet, USB, ZIP
- Порівняння простих кодів виявлення помилок за ефективністю

Практичне заняття (1 год.)

Завдання 1. Обчислення кодової відстані для заданих кодових слів. Визначення кратності виявлення та виправлення помилок коду.

Завдання 2. Кейс: обчислення CRC-16 і CRC-32 для тестових повідомлень вручну; перевірка цілісності даних.

Завдання 3. Тестування за ключовими термінами теми (10 питань).

Лабораторна робота (1 год.)

Лаб. 9: Програмна реалізація обчислення CRC-32. Дослідження надійності виявлення помилок при різних видах пошкоджень даних.

Самостійна робота (8 год.)

- Опрацювання: Заполовський М. Й., Мезенцев М. В. «Теорія інформації та кодування» — розділ «Завадостійке кодування» (КПІ, 2024)
- Підготовка розрахункового завдання: аналіз кодів виявлення помилок у протоколах Ethernet, USB
- Складання порівняльної таблиці «Простих кодів виявлення помилок: парність, контрольна сума, CRC»

Очікуваний результат: студент вміє характеризувати параметри завадостійких кодів, обчислювати кодову відстань та реалізовувати алгоритм CRC.

Лінійні блокові коди. Код Хемінга

01
10

Лінійний блоковий код (n, k)
Породжуюча та перевірна матриці. Систематична форма. Синдром помилки.

Код Хемінга

Конструкція коду Хемінга $(7,4)$.
Розміщення контрольних розрядів.
Виправлення однократної помилки.

Межа Хемінга та ідеальні коди

Сфера Хемінга. Межа Хемінга (Singleton bound). Ідеальні та досконалі коди. Коди Голя.

Лекційний матеріал (2 год.)

Лінійні блокові коди (n, k) : параметри, породжуюча матриця G , перевірна матриця H . Систематична форма коду. Синдромне декодування: обчислення синдрому, виправлення помилок. Код Хемінга: конструкція, перевірочні позиції, виправлення однократної помилки. Розширений код Хемінга з виявленням двократних помилок. Межа Хемінга та поняття ідеального коду. Коди Голя $G(23,12)$ та $G(24,12)$.

Практика (1 год.) та Лаб. (1 год.) і СРС (7 год.)

Практика: Побудова коду Хемінга $(15,11)$; кодування та декодування з виправленням однократної помилки; розрахунок синдрому для виявлення помилки.

Лаб. 10: Реалізація коду Хемінга. Моделювання каналу з однократними помилками. Перевірка виправляючої здатності коду.

СРС: Опрацювання: Івашко А. В., Крилова В. А. «Теорія інформації та кодування в прикладах і задачах» (НТУ «ХПІ», 2022) — розділ «Лінійні блокові коди»; підготовка звіту «Лінійні блокові коди: від коду Хемінга до досконалих кодів».

Циклічні коди, БЧХ, Рід-Соломон та сучасні коди

Тема 3.3 — Циклічні коди та БЧХ (Лекція 11, 2 год.)

Циклічні коди: властивості, поліноміальне представлення. Твірний поліном. Кодування та синдромне декодування циклічного коду. Коди Боуза-Чоудхурі-Хоквінгема (БЧХ): конструкція над $GF(2^m)$, параметри, здатність виправляти t помилок. Декодування БЧХ: алгоритм Берлекампа-Мессі. Застосування циклічних кодів і БЧХ у системах передачі та зберігання даних.

Практика (1 год.): Кодування та декодування циклічного коду за твірним поліномом; побудова коду БЧХ для заданих параметрів; синдромне декодування.

Лаб. 11 (1 год.): Реалізація циклічного коду та БЧХ. Дослідження виправляючої здатності за різних рівнів помилок у каналі.

СРС (7 год.): Опрацювання: Заполовський М. Й., Мезенцев М. В. «Теорія інформації та кодування» (КПІ, 2024) — розділ «Циклічні коди та БЧХ»; підготовка реферату «Циклічні коди: від теорії до практики в системах зв'язку».

Тема 3.4 — Коди Ріда-Соломона та сучасні коди (Лекція 12, 2 год.)

Коди Ріда-Соломона: клас недвійкових БЧХ-кодів, кодування над $GF(2^m)$, застосування у CD, DVD, QR-кодах, RAID. Згорткові коди: решітчасте представлення, кодування. Алгоритм декодування Вітербі: принцип, складність, застосування в GSM, 3G, Wi-Fi. Турбо-коди: паралельна конкатенація, ітеративне декодування, наближення до межі Шеннона. Коди з низькою щільністю перевірок (LDPC): граф Таннера, декодування довіреності (belief propagation). Полярні коди: досягнення межі Шеннона, застосування у 5G.

Практика (1 год.): Аналіз застосувань кодів Ріда-Соломона (QR-коди, RAID); дослідження алгоритму Вітербі на прикладі; огляд характеристик Turbo та LDPC кодів.

Лаб. 12 (1 год.): Дослідження коду Ріда-Соломона: кодування та декодування з пакетними помилками. Порівняння з кодом БЧХ.

СРС (7 год.): Опрацювання: Гайдур Г. І., Бондаренко З. З. «Теорія інформації та кодування» (ДУІКТ, 2024) — розділ «Сучасні коди»; підготовка аналітичної записки «LDPC та Turbo-коди у стандартах 4G/5G: порівняльний огляд».

Розподіл навчального часу — 90 годин

Модуль	Тема	Лекції (год.)	Лаборат. (год.)	Практ. (год.)	СРС (год.)
Модуль 1	Тема 1.1 — Ентропія, міра Шеннона	2	1	1	8
	Тема 1.2 — Канали зв'язку. Теореми Шеннона	2	1	1	8
	Тема 1.3 — Неперервні джерела	2	1	1	7
	Тема 1.4 — Моделі каналів зв'язку	2	1	1	7
Модуль 2	Тема 2.1 — Коди Хаффмана та Шеннона-Фано	2	1	1	8
	Тема 2.2 — Арифметичне кодування, RPM	2	1	1	7
	Тема 2.3 — LZ77, LZ78, LZW, DEFLATE	2	1	1	7
	Тема 2.4 — Стиснення із втратами (JPEG, MP3)	1	2	1	7
Модуль 3	Тема 3.1 — Виявлення помилок. CRC	2	2	1	8
	Тема 3.2 — Лінійні блокові коди. Хемінг	2	2	2	7
	Тема 3.3 — Циклічні коди, BCH	2	1	2	7
	Тема 3.4 — Рід-Соломон, Turbo, LDPC, 5G	2	1	2	7
Разом	12 тем у 3 модулях	23	15	15	82

Загальний обсяг: 90 годин = 3 кредити ЄКТС. Лекції: 15 год., Лабораторні: 15 год., Практичні: 15 год., Самостійна робота: 45 год. Розподіл є орієнтовним і може коригуватися відповідно до специфіки навчального процесу.

Структура навчального часу

Коментар до розподілу

Загальний обсяг — **90 годин (3 кредити ЄКТС)** — розподілено між чотирма формами роботи для забезпечення балансу між теорією, практикою та самостійним дослідженням.

Лекції — 15 год. (16,7%)

Системне подання ключового теоретичного матеріалу з використанням формул, схем та прикладів з реальних систем зв'язку та зберігання даних.

Лабораторні — 15 год. (16,7%)

Програмна реалізація алгоритмів кодування та декодування, моделювання каналів зв'язку, дослідження характеристик корегуючих кодів.

Практичні — 15 год. (16,7%)

Розв'язання задач, аналіз кейсів, ручне виконання алгоритмів, захист розрахункових завдань.

Самостійна робота — 45 год. (50%)

Поглиблене вивчення, підготовка звітів, робота з науковою літературою. Самостійна робота становить **50% обсягу дисципліни**.

Самостійна робота студентів — Детальний опис

Опрацювання літератури

Поглиблене вивчення теоретичного матеріалу за навчальними посібниками з теорії інформації та кодування (Майданюк, Прокопишин, Івашко, Гайдур та ін.), науковими статтями у фахових виданнях. Студент конспектує ключові положення, виводить формули та порівнює підходи різних авторів.

Робота з інформаційними ресурсами

Опрацювання офіційних сайтів: Національної бібліотеки (nbuv.gov.ua), репозиторію НТУ «ХПІ» (repository.kpi.kharkov.ua), навчальних ресурсів ВНТУ та ЛНУ. Аналіз стандартів IEEE та ITU-T з кодування, пошук актуальних досліджень.

Індивідуальні завдання

Виконання розрахункових завдань (обчислення ентропії, побудова кодів, синдромне декодування); творчих завдань — аналітичні записки, порівняльні огляди алгоритмів стиснення та завадостійкого кодування, дослідження сучасних стандартів (5G, Wi-Fi 6).

Підготовка до занять

Підготовка до лабораторних занять (розробка програмного коду, перевірка алгоритмів); підготовка до практичних занять (розв'язання типових задач, повторення теорії); підготовка до контрольних модульних робіт (систематизація формул і алгоритмів).

Форми контролю знань

1

Поточний контроль

Завдання: розрахункові та тестові вправи за темами змістовного модуля. Оцінюються регулярність виконання завдань і лабораторних робіт, якість відповідей і рівень засвоєння матеріалу. Поточний контроль формує накопичувальну оцінку протягом семестру. Проводиться після кожної теми у формі тестування (10–15 питань) або усного захисту лабораторної роботи.

2

Проміжний контроль

Модульна контрольна робота — комплексне завдання, яке охоплює теми змістовного модуля (теоретичні питання, розв'язання задач, аналіз алгоритмів). Оцінюються повнота відповіді, правильність розрахунків та обґрунтованість висновків. Проводиться після завершення кожного змістовного модуля (3 контрольних роботи).

3

Підсумковий контроль

Залік (або іспит) відповідно до навчального плану. Форма проведення — тестування та письмові відповіді на теоретичні питання і розв'язання задач. Підсумкова оцінка враховує результати поточного, проміжного та підсумкового контролю відповідно до встановленої шкали: **100-бальна система** з переведенням у національну шкалу та ЄКТС (A, B, C, D, E, FX, F).

Методи викладання

Викладання дисципліни «Теорія інформації та кодування» поєднує класичні академічні та інтерактивні методи, що забезпечує формування не лише міцної теоретичної бази, а й практичних навичок розробки та реалізації алгоритмів кодування, необхідних для майбутньої професійної діяльності у сфері комп'ютерної інженерії.

Лекції

Системне подання теоретичного матеріалу з використанням формул, схем, таблиць і прикладів з реальних систем; студенти ведуть конспекти та задають уточнювальні запитання.

Лабораторні роботи

Програмна реалізація алгоритмів кодування та декодування (Python, C++, MATLAB); моделювання каналів зв'язку; вимірювання та порівняння характеристик кодів.

Практичні заняття

Розв'язання типових задач: обчислення ентропії, побудова кодів Хаффмана, синдромне декодування циклічних кодів; ручне виконання алгоритмів для розуміння їх принципів.

Кейс-аналіз

Аналіз реальних застосувань: QR-коди (Рід-Соломон), стандарт Wi-Fi (LDPC), формат ZIP (DEFLATE), протокол Ethernet (CRC). Вибір оптимального коду для конкретної задачі.

Самостійне дослідження

Підготовка аналітичних записок і рефератів за обраною темою; огляд сучасних стандартів кодування (5G, H.265); розвиток навичок самостійного пошуку та систематизації інформації.

Дискусії та захист

Обговорення переваг та обмежень методів кодування; захист лабораторних робіт та розрахункових завдань; розвиток критичного мислення та аргументації технічних рішень.

Усі методи спрямовані на формування компетентностей, передбачених освітньо-професійною програмою спеціальності 123 «Комп'ютерна інженерія».

Рекомендована література — Підручники та посібники (2022–2024 рр.)

1. Майданюк В. П., Романюк О. Н.,
Тужанський С. Є.

Основи теорії інформації та кодування : електронний навч. посібник. — Вінниця : ВНТУ, 2022. — 133 с.

2. Івашко А. В., Крилова В. А.

Теорія інформації та кодування в прикладах і задачах : навч. посібник. — Харків : НТУ «ХПІ», 2022. — 317 с.

3. Прокопишин І. А., Рикалюк Р. Є., Чекурін В. Ф., Червінка К. А.

Основи теорії інформації та кодування : навч. посібник. — Електрон. вид. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2023. — 156 с. ISBN 978-617-10-0820-5.

4. Гайдур Г. І., Бондаренко З. З.

Теорія інформації та кодування : навч. посібник. — Київ : ДУІКТ, 2024. — (для спеціальностей 123, 125).

5. Заполовський М. Й., Мезенцев М. В.

Теорія інформації та кодування : навч.-метод. посібник для студентів спеціальності 123 — «Комп'ютерна інженерія». — Харків : КПІ, Електронне видання, 2024. — 109 с.

6. Жураковський Ю. П., Полторак В. П.

Теорія інформації та кодування : підручник. — Київ : Вища школа, 2001 (переможне видання, рекомендоване для додаткового читання). — 255 с.

7. Подлевський Б. М., Рикалюк Р. Є.

Теорія інформації в задачах : підручник. — Київ : Центр учбової літератури, 2017 (рекомендується для самостійної роботи як збірник задач). — 280 с.

8. Кузьмін І. В., Троцишин І. В., Кузьмін А. І.

Основи теорії інформації та кодування : підручник для студентів спеціальності «Комп'ютерна інженерія». — 3-тє вид. — Хмельницький : ХНУ, 2009 (рекомендується для поглибленого вивчення). — 373 с.

Додаткова література та наукові статті

9. Прокопишин І. А. та ін.

Основи теорії інформації та кодування. — ЛНУ, 2023. — 156 с.
Рекомендується для тем 1.1–1.3 (ентропія, неперервні джерела, кодування зображень та звуку).

11. Заполовський М. Й., Мезенцев М. В.

Теорія інформації та кодування : навч.-метод. посібник. — КПІ, 2024. — 109 с. *Рекомендується для тем 3.1–3.4 (завадостійке кодування, циклічні коди, БЧХ).*

10. Гайдур Г. І., Бондаренко З. З.

Теорія інформації та кодування : навч. посібник. — ДУІКТ, 2024.
Рекомендується для тем 2.2, 3.3–3.4 (арифметичне кодування, сучасні коди Turbo та LDPC).

12. Івашко А. В., Крилова В. А.

Теорія інформації та кодування в прикладах і задачах. — НТУ «ХПІ», 2022. — 317 с. *Рекомендується для практичних занять і лабораторних робіт усіх модулів як збірник задач.*

Нормативно-правова база

→ Конституція України

Прийнята 28 червня 1996 р. Основний Закон держави, що гарантує право на освіту та доступ до інформації. zakon.rada.gov.ua

→ Закон «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII

Визначає засади освітньої діяльності в Україні, стандарти підготовки бакалаврів. zakon.rada.gov.ua

→ Закон «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII

Регулює організацію освітнього процесу у ЗВО, академічну свободу, стандарти вищої освіти. zakon.rada.gov.ua

→ Стандарт вищої освіти України: спеціальність 123 «Комп'ютерна інженерія»

Визначає компетентності та програмні результати навчання для рівня «бакалавр». mon.gov.ua

→ Стандарти IEEE 802.11, IEEE 802.3 (Wi-Fi, Ethernet)

Міжнародні стандарти, що визначають методи кодування та захисту даних у мережевих технологіях. standards.ieee.org

Офіційні ресурси та фахові видання

Репозиторій НТУ «ХПІ»

repository.kpi.kharkov.ua — електронні навчальні посібники, наукові праці кафедри, відкритий доступ до матеріалів з теорії інформації та кодування.

Репозиторій ВНТУ

pdf.lib.vntu.edu.ua — матеріали кафедр ВНТУ, зокрема посібник Майданюка В. П. з теорії інформації та кодування у відкритому доступі.

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського

nbuv.gov.ua — електронні ресурси, наукові статті, монографії з теорії інформації, кодування та цифрових телекомунікацій.

Міністерство освіти і науки України

mon.gov.ua — освітні стандарти для спеціальності 123, навчальні програми, методичні матеріали з комп'ютерної інженерії.

IEEE Xplore Digital Library

ieeexplore.ieee.org — провідна міжнародна база наукових публікацій з теорії інформації, кодування та телекомунікацій (журнал IEEE Trans. on Information Theory).

Журнал «Проблеми інформатизації та управління»

Фахове наукове видання НАУ України з питань інформаційних технологій, телекомунікацій та систем кодування даних.

Електронний навчальний портал ЛНУ

new.mmf.lnu.edu.ua — матеріали кафедри математики ЛНУ, посібник Прокопишина І. А. та ін. у відкритому доступі.

Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

duikt.edu.ua — навчально-методичні матеріали, посібники з теорії інформації та кодування для спеціальностей 123, 125.

Зв'язок дисципліни зі спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія»

Чому «Теорія інформації та кодування» для інженерів?

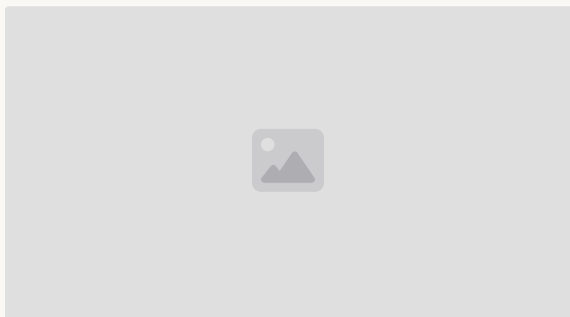
Дисципліна «Теорія інформації та кодування» є фундаментальною складовою підготовки бакалаврів зі спеціальністю 123 «Комп'ютерна інженерія». Розуміння принципів передачі, стиснення та захисту інформації формує у майбутніх інженерів здатність проектувати надійні та ефективні цифрові системи.

Сучасний фахівець у сфері комп'ютерної інженерії щодня використовує результати теорії інформації: від форматів файлів і протоколів мережевої передачі до корекції помилок у пам'яті та стандартів 5G.

Практичне значення для майбутньої кар'єри

- Розробка та оптимізація алгоритмів стиснення даних для медіапотоків і хмарних сховищ
- Проектування систем корекції помилок для накопичувачів (SSD, RAID) та мереж зв'язку
- Розуміння протоколів передачі даних (TCP/IP, Wi-Fi, Ethernet) на рівні кодування
- Розробка криптографічних та автентифікаційних систем на базі теорії кодування
- Впровадження стандартів мобільного зв'язку (4G/5G): LDPC, полярні коди
- Оптимізація систем машинного навчання через принципи теорії інформації

Ключові компетентності курсу — Підсумок

Курс охоплює всі ключові розділи теорії інформації та кодування — від математичних основ вимірювання інформації до сучасних завадостійких кодів, що застосовуються у стандартах 5G, — і формує у студентів цілісне розуміння принципів передачі, стиснення та захисту цифрових даних.

Бажаємо успіхів у вивченні Теорії інформації та кодування!

90

Годин

Загальний обсяг дисципліни

3

Кредити ЄКТС

Відповідно до стандарту

12

Тем

У 3 змістовних модулях

8

Джерел

Рекомендованої літератури 2022–2024 рр.

«Фундаментальна теорія сьогодні стає інженерним інструментом завтра.» — принцип теорії інформації

Спеціальність 123 · Комп'ютерна інженерія · Бакалавр · 3 кредити ЄКТС